

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री गिरीश चन्द्र लाल
माननीय न्यायाधीश श्री चोलेन्द्र शमशेर ज.ब.रा.
आदेश
०७०-WO-०२८४
मुद्दा उत्प्रेषण समेत ।

ललितपुर जिल्ला, ललितपुर उपमहानगरपालिका वडा नं. ४ बस्ने बालकृष्ण श्रेष्ठ	१	}	<u>निवेदक</u>
विरुद्ध			
ललितपुर जिल्ला, ललितपुर उपमहानगरपालिका वडा नं. ४ बस्ने रामेश्वरी श्रेष्ठ.....	१	}	<u>विपक्षी</u>
ऐ.ऐ. बस्ने शशिकरण श्रेष्ठ	१		
ललितपुर जिल्ला अदालत	१		
पुनरावेदन अदालत पाटन	१		
तहसिलदार, ललितपुर जिल्ला अदालत	१		
मालपोत कार्यालय, ललितपुर	१		
नापी शाखा ललितपुर	१		

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२ र १०७(२) बमोजिम यस अदालतमा पर्न आएको प्रस्तुत निवेदनको संक्षिप्त तथ्य एवं आदेश यस प्रकार छ :

म निवेदक बालकृष्ण श्रेष्ठको पिता तुलसीनारायण श्रेष्ठको मिति २०४२/११/१ मा सौतनी आमा चिनीमाया श्रेष्ठको पहिले नै र आमा चन्द्र कुमारी श्रेष्ठको मिति २०२९/८/२२ मा आ आफ्नै कालगतीले स्वर्गारोहण भई सकेको छ । हामी चार दाजुभाइमा जेठी आमा पट्टिका दाजु तुलसीकृष्ण श्रेष्ठ, मेरी आमा चन्द्र कुमारी श्रेष्ठको तर्फबाट जेठो जयकृष्ण श्रेष्ठ, माहिलो स्व. श्रीकृष्ण श्रेष्ठ र कान्छो म निवेदक बालकृष्ण श्रेष्ठ रहेका छौं ।

म निवेदक बालकृष्ण श्रेष्ठ वादी र स्व. श्रीकृष्ण श्रेष्ठको मु.स. गर्ने प्रत्यर्थी मध्येका रामेश्वरी श्रेष्ठ समेत भएको अंश चलन मुद्दामा सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट मिति २०६७/८/२२ मा भएको फैसला अनुसार अंश छुट्याई पाउँ भनी दरखास्त परी कारवाही हुँदा ललितपुर जिल्ला अदालतबाट मिति २०६९/१२/१८ मा खटिई आएको डोर कर्मचारीबाट म वादी र सम्बन्धित वडाको प्रतिनिधिको समेतको उपस्थिति बेगर खडा गरिएको बण्डा मुचुल्का बेरितको भएको हुँदा मुलुकी ऐन, अंशबण्डाको २८ नं. तथा दण्ड सजायको ४६(८) नं. समेत विपरीत भई बदरभागी रहेकोले उक्त फैसला बमोजिमको बण्डा नलाग्ने सम्पत्ति एकिन नगरी

बण्डा लगाएको, असल कमसल नमिलाई र गोला समेत नहाली गरेको र विदेशी नागरिकको हैसियतमा रहेका विपक्षीहरूले व्यहोरा ढाँटी अंशमा दावी लिएको समेत तथ्यको छानविन नगरी भएको बेरितको बण्डा मुचुल्का बदर गरी पाउँ भनी म वादीले सम्मानित ललितपुर जिल्ला अदालतमा मुलुकी ऐन दण्ड सजायको ६१ नं. बमोजिम निवेदन गरेकोमा उक्त कानून विपरीतको बण्डा मुचुल्कालाई सदर गरी सम्मानित ललितपुर जिल्ला अदालतबाट भएको आदेशमा चित्त नबुझी पुनरावेदन अदालत पाटनमा मुलुकी ऐन, अ.बं. १७ नं. बमोजिम निवेदन गरेकोमा सम्मानित पुनरावेदन अदालत पाटनबाट समेत सो बेरितको बण्डा मुचुल्का सदर गरेको र उपरोक्त बण्डा मुचुल्का बदर गरी पाउन अन्य कुनै प्रभावकारी वैकल्पिक उपचारको समेत अभाव भएकोले नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १३(१), १९(१), ३२, १०७(२) अन्तर्गत सम्मानित सर्वोच्च अदालतको असाधारण अधिकार क्षेत्र अन्तर्गत यो निवेदन लिई उपस्थित भएको छु ।

यसरी फैसला बमोजिम मात्र बण्डा लगाउनु पर्नेमा ललितपुर जिल्ला अदालतको तहसिलदारबाट भएको मिति २०६९/१२/१८ को बण्डा मुचुल्का हचुवाको भरमा घरजग्गाको नापजाँच केही नगरी मनोमानी ढंगबाट मुलुकी ऐन दण्ड सजायको ४६ नं. को प्रक्रिया नपुर्याई गोला समेत नहाली अंशबण्डाको २८ नं. विपरीत हुने गरी विपक्षीलाई बाटो तर्फको र म निवेदकलाई पछाडि पट्टिको भाग पर्ने गरी खडा गरिएको बण्डा मुचुल्का सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट राम बहादुर कार्की विरुद्ध भिमादेवी कार्की समेत भएको सम्बत् २०५९ सालको रिट नं. ३०९४ को उत्प्रेषण मुद्दामा मिति २०५१/११/१० मा भएको फैसला अर्थात नजीर सिद्धान्त समेत विपरीत भई बदरभागी रहेको छ । स.अ. बुलेटिन २०५२ अंक १४ पृष्ठ १३ । कि.नं. १४३ को १-१-०-० जग्गा मध्ये ०-६-३-० जग्गामा बनेको घर र घरले चर्चेको जग्गा छुट्याउनु पर्ने र म निवेदकको कि.नं. ७१ बाट ०-६-१ घर र घरले चर्चेको जग्गा बण्डा नलाग्ने हुँदा सर्वप्रथम उक्त घर जग्गा अदालतको प्राविधिकद्वारा छुट्याउनु पर्ने कानूनी व्यवस्था र किटानी फैसला हुँदाहुँदै त्यसो नगरी डोरले विपक्षीलाई कि.नं. १४३ को बाटो तर्फ पर्ने घर जग्गा र बाँकी जग्गा समेत एकै तर्फपर्ने गरी मेरो अनुपस्थितिमा एकलौटी बण्डा मुचुल्का खडा गरी बाटो भन्दा पछाडि पट्टि म निवेदकलाई पर्ने गरी र करौडौं पर्ने घर जग्गा विपक्षीलाई, कम मूल्याङ्कन भएको घर जग्गा म निवेदकलाई पर्ने गरी बण्डा छुट्याइएको छ । जुन बण्डा मुचुल्काले मेरो समान अंशियारको सम्पत्ति सम्बन्धी हकलाई ठाडो चुनौती दिई अन्याय गरेको छ ।

अतः म वादीलाई अन्याय पर्ने गरी जग्गाको बाटो निकास मोहडा नरम करम केही नहेरी नबुझी सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट भएको किटानी क्षेत्रफलका घर जग्गाहरू नछुट्याई, प्राविधिक नलगी एउटै मुचुल्कामा उल्लेख गर्नु पर्ने ललितपुर नगर १(च) को कि.नं. ३३ को जग्गा बण्डा नै नगरी, नगरपालिकाको प्रतिनिधि र म वादी समेतलाई रोहवरमा नराखी म निवेदकको मन्जुरी बेगर असल कमसल नमिलाई मुलुकी ऐन, अंशबण्डाको २८ नं. विपरीत हुने गरी गोला नहाली आफ्नै मनोमानी ढंगबाट म निवेदकलाई घोर अन्याय र प्रतिवादीलाई फाइदा

पुन्याउने उद्देश्यबाट बाटो तर्फ विपक्षीलाई पारी गरिएको मिति २०६९/१२/१८ को बण्डा मुचुल्का बदरभागी रहेको र उक्त मुचुल्का सदर गर्ने गरी सम्मानित ललितपुर जिल्ला अदालतबाट मिति २०७०/२/३१ को आदेश र सम्मानित पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७०/५/१४ गते जिल्ला अदालतको सो आदेश सदर हुने गरी गरेको आदेश उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी पुनः कानून र सम्मानित सर्वोच्च अदालतको फैसला बमोजिम बण्डा गर्नु भनी विपक्षीहरूको नाममा परमादेश लगायत अन्य उपयुक्त आज्ञा आदेश वा पूर्जी जारी गरी न्याय पाउन निवेदन गर्दछु भन्ने २०७०/६/१५ को बालकृष्ण श्रेष्ठको निवेदन ।

यसमा के कसो भएको हो ? निवेदकको मांग बमोजिमको आदेश किन जारी हुन नपर्ने हो? आदेश जारी हुनु नपर्ने आधार र कारण भए यो आदेश प्राप्त भएका मितिले बाटाका म्याद बाहेक १५ दिन भित्र लिखित जवाफ पठाउनु भनी विपक्षी नं. ३, ४, ५, ६ र ७ को हकमा महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय मार्फत र विपक्षी नं. १ र २ को हकमा आफैं वा आफ्नो कानून बमोजिमको प्रतिनिधि मार्फत लिखित जवाफ पठाउनु भनी यो आदेश र प्रस्तुत रिट निवेदनको प्रतिलिपि समेत साथै राखी विपक्षीलाई सूचना पठाई त्यसको बोधार्थ महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयलाई दिई लिखित जवाफ प्राप्त भएपछि वा अवधि व्यतित भएपछि नियम बमोजिम पेश गर्नु भन्ने यस अदालतको २०७०/१/५ को आदेश ।

यसमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट भएको मिति २०६७/८/२२ को फैसलामा दुवै पक्ष बीच बाबुकै पालामा परस्पर मन्जुरी र सहमति भएको देखिएको भन्ने व्यहोरा र हाल प्रतिवादीको घर सडक तर्फ परेको कारण घरको मूल्याङ्कन फरक भएको भन्ने सम्मको आधारबाट अन्यथा ठहर्न्याउन मिल्ने देखिएन भन्ने व्यहोरा उल्लेख भएकोले सोही आधारमा भएको मिति २०६९/१२/१८ को बण्डा मुचुल्कालाई बदर गरी रहन नपर्ने भनी मिति २०७०/२/३१ मा त्यस अदालतबाट गरेको आदेश बेरितको नदेखिदा परिवर्तन गरी रहनु परेन कानून बमोजिम गर्नु होला भनी मिति २०७०/५/१४ मा आदेश भएको यस अदालतमा रहेको प्रतिवेदन रजिष्टरबाट देखिन्छ। उक्त आदेश कानून सम्मत भएकोले विपक्षी रिट निवेदकको निवेदन मांग बमोजिम रिट जारी हुन पर्ने होइन, खारेज गरी पाउन सादर अनुरोध छ भन्ने समेत विपक्षी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट २०७०/८/१३ मा परेको लिखित जवाफ ।

ललितपुर जिल्ला अदालतको मिति २०६२/१०/६ को शुरू फैसला उपर पुनरावेदन अदालतमा दायर भएको पुनरावेदनमा सो अदालतको मिति २०६३/५/२७ को फैसलाले शुरू ललितपुर जिल्ला अदालतको फैसला उल्टी भै शे.व. पाउने शशी किरणको समेत अंश भाग लाग्ने कि.नं. १४३ क्षे.फ. १-१-०-० मध्ये क्षे.फ. ०-६-३-० मा बनेको घर र घरले चर्चेको जग्गा बाहेकको घर जग्गा सम्म वादी प्रतिवादीले निजी स्तरबाट बनाएको देखिदा सो घरहरू बण्डा नलाग्ने अरु श्री सम्पत्तिबाट वादीले ३ भागको १ भाग अंश पाउने ठहर्छ भनी फैसला भएको र यसरी ३ अंशियार कायम गरिएको घर निजी आर्जन ठहर्न्याएको बण्डा नलगाइएको हद सम्म पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला बदर गरी शुरू ललितपुर जिल्ला अदालतको फैसला कायम गरी पाउ भन्ने मांग दावी अनुरूप सम्मानित सर्वोच्च अदालतको मिति २०६७/८/२२ को

अन्तिम फैसला एवं ललितपुर जिल्ला अदालतको मिति २०६९/१२/१८ को बण्डा मुचुल्का एवं निवेदक दीपेन्द्र श्रेष्ठ र रोशनी श्रेष्ठ समेतको मिति २०७०/३/१३ को मांग निवेदन अनुसार मालपोत ऐन, २०३४ अनुरूप सम्मानित अदालतको आदेश कार्यान्वयन सम्म गरी कानूनी दायित्व निर्वाह सम्म गरेको हो। यस कार्यालयको मिति २०७०/४/४ को दाखिल खारेज गरी दिने निर्णय कानून सम्मत नै भएकाले विपक्षीको रिट निवेदन दावी खारेज भागी छ । रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने विपक्षी मालपोत कार्यालय ललितपुरबाट मिति २०७०/९/१० मा परेको लिखित जवाफ ।

अंश मुद्दाको अन्तिम किनारा कारवाही भई सकेपछि फैसला कार्यान्वयन गर्न वादी वालकृष्ण श्रेष्ठ सम्मानित ललितपुर जिल्ला अदालतमा नगएकाले हामी प्रतिवादीहरु फैसला कार्यान्वयन गर्न ललितपुर जिल्ला अदालतमा निवेदन दिई सो उपर कारवाही हुँदा सम्मानित सर्वोच्च अदालतको मिति २०६७/८/२२ को फैसलाले ललितपुर जिल्ला ल.पु.उ. म.न.पा. वडा नं. ४(ड) कि.नं. १४३ को क्षेत्रफल १-१-०-० जग्गा मध्ये क्षेत्रफल ०-६-३-० जग्गा प्रतिवादी श्रीकृष्ण श्रेष्ठको घर निजी ठहर्‍याई बण्डा नलाग्ने र कि.नं. ७१ को क्षेत्रफल ०-६-३-० जग्गा मध्ये क्षेत्रफल ०-६-१-० जग्गामा वादी वालकृष्ण श्रेष्ठको घर बण्डा नलाग्ने एकलौटी हुने भनी फैसलाले प्रष्ट बोली सके पश्चात् सो फैसला बमोजिम सम्मानित ललितपुर जिल्ला अदालतबाट मिति २०६९/१२/१८ मा बण्डा मुचुल्का भएको हो । उक्त बण्डा मुचुल्काले सम्मानित सर्वोच्च अदालतको फैसला भन्दा बाहिर गएर मुचुल्का नभएको फैसला बमोजिम बण्डा मुचुल्का भएको हुँदा उक्त रिट निवेदन खारेजभागी छ । ललितपुर जिल्ला अदालतका तहसिलदारज्यूबाट भएको बण्डा मुचुल्कालाई सदर गरेको ललितपुर जिल्ला अदालतको आदेश र सो आदेश विरुद्ध विपक्षी वालकृष्ण श्रेष्ठले बेरित भएको भनी १७ नं. को निवेदन सम्मानित पुनरावेदन अदालत पाटनमा दिएकोमा सो निवेदन उपर पनि कारवाही हुँदा पुनरावेदन अदालत पाटनले ललितपुर जिल्ला अदालतको तहसिल फाँटबाट भएको बण्डा मुचुल्का बेरितको नभएकोले सदरै कायम गरी विपक्षीको १७ नं. को निवेदन खारेज गरेको सम्पूर्ण कानूनी प्रदत्त विषयवस्तुलाई नजर अन्दाज गरी सम्मानित सर्वोच्च अदालतलाई गुमराहमा पार्ने मनसायले दायर रिट निवेदन खारेजभागी छ । प्रस्तुत मुद्दा रिट क्षेत्राधिकार आकर्षित हुन सक्दैन । सम्पूर्ण तह तथा कानून व्यवस्थालाई ठाडो चुनौती दिने उद्देश्यले दायर रिट निवेदन खारेजभागी छ खारेज गरी पाउँ ।

ललितपुर जिल्ला अदालतको तहसिल शाखाले बण्डा मुचुल्का गर्दा मुख्यतः कि.नं. ७१ र १४३ मध्ये फैसलाले कि.नं. ७१ को जग्गामा वादीको क्षेत्रफल ०-६-१-० मा घर भएको कि.नं. १४३ को जग्गामा प्रतिवादीको क्षेत्रफल ०-६-३-० जग्गामा घर भएको घरहरु निजी ठहरी बण्डा नलाग्ने भएको हुँदा बण्डा नलाग्ने घर जग्गा छुट्याई बाँकी कि.नं. ७१ को क्षेत्रफल ०-०-२-० र कि.नं. १४३ को क्षेत्रफल ०-१०-१-० जग्गालाई प्लट मिलान गरी मुलबाटो तर्फ ३६ फिट ३ इन्ची भएको र विपक्षीले ३ भागको १ भाग पाउने हुँदा बाटोको मोहडा तर्फबाट ३ भागको १ भाग १२ फिट १ इन्ची विपक्षीलाई पारी विपक्षीको घर भएको कि.नं. ७१ को घर सम्म पुग्ने गरी सो घर भएको कित्तासँग प्लट मिल्ने गरी विपक्षीले पाउने

बण्डा भएको हुँदा बण्डा मुचुल्का न्याय संगत भएको छ । केवल बण्डामा धिङ्ग्याई (ढिला) गर्ने मनसायले दायर रिट खारेज गरी पाउँ । रिट क्षेत्रमा प्रवेश गर्न नै नमिल्ने विषयमा प्रवेश गरी दायर रिट निवेदन खारेज गरी मिति २०६९/१२/१८ को सम्मानित ललितपुर जिल्ला अदालतको बण्डा मुचुल्का सदर गरी पाउँ भन्ने विपक्षी रामेश्वरी श्रेष्ठ समेत २ जनाको तर्फबाट मिति २०७०/९/२१ मा परेको लिखित जवाफ ।

सर्वोच्च अदालतको मिति २०६७/८/२२ को अन्तिम फैसला बमोजिम बण्डा छुट्याउन परेको द्रखास्त बमोजिम वादी प्रतिवादीलाई मिति २०६९/१२/१८ गतेको डोरको तारेख तोकी यस अदालतबाट यस ललितपुर जिल्ला अन्तर्गतको जग्गालाई ३ भाग लगाई ३ भागको २ भाग जग्गा प्रतिवादीहरूलाई बण्डा छुट्याई दिएको मिति २०६९/१२/१८ गतेको बण्डा मुचुल्काबाट देखिन्छ । सो बण्डा मुचुल्का बेरितपूर्वक भएको हुँदा उक्त बण्डा मुचुल्का बदर गरी गरी पाउँ भनी वालकृष्ण श्रेष्ठले दिएको निवेदन इजलास समक्ष पेश हुँदा "यसमा सर्वोच्च अदालतको फैसला बमोजिम वादी प्रतिवादीहरूले बनाएको घर र घरले चर्चेको जग्गा देखि बाहेक बाँकी रहेको जग्गालाई बाटोको मुख बराबर पर्ने गरी न्यायोचित तरिकाबाट बण्डा छुट्याई दिएको देखिदा निवेदक मांग बमोजिम बण्डा मुचुल्का बदर गरी रहन परेन कानून बमोजिम गर्नु" भन्ने मिति २०७०/२/३१ मा यस अदालतबाट भएको आदेश उपर पुनरावेदन अदालत पाटनमा अ.बं. १७ नं. बमोजिम परेको निवेदन पेश हुँदा "यसमा त्यस अदालतबाट गरेको आदेश बेरितको नदेखिँदा परिवर्तन गरी रहन परेन कानून बमोजिम गर्नु" भनी मिति २०७०/५/१४ मा आदेश भई बाँकी फैसला बमोजिमको बण्डा गर्नु पर्ने जग्गा भक्तपुर जिल्ला अन्तर्गतको भएको देखिदा बाँकी काम कारवाहीको लागि मिसिल भक्तपुर जिल्ला अदालतमा पठाई दिनु भन्ने व्यहोराको तहसिलदारबाट मिति २०७०/३/२ मा भएको तामेली आदेश भएको र यस अदालतको फैसला बमोजिमको भक्तपुर जिल्ला अन्तर्गतको जग्गा बण्डा छुट्याउन मिसिल भक्तपुर जिल्ला अमदालतमा गएकोमा सर्वोच्च अदालतको फैसला बमोजिम बण्डा छुट्याउन वादी प्रतिवादीलाई बण्डा डोरको तारेख तोकी खटिई गएको डोरले वादी प्रतिवादीलाई रोहवरमा राखी दुवै पक्षको मन्जुरी बमोजिम मिति २०७०/९/१८ मा भक्तपुर जिल्ला अदालतबाट बण्डा मुचुल्का भई सोही बण्डा मुचुल्का बमोजिमको जग्गा दा.खा. को लागि सम्बन्धित मालपोत कार्यालयमा लेखी पठाई भक्तपुर जिल्ला अदालतको पत्रबाट मिसिल यस अदालतमा फिर्ता आएको देखिदा यस अदालतबाट मिति २०६९/१२/१८ र भक्तपुर जिल्ला अदालतबाट मिति २०७०/९/१८ गते भएको बण्डा मुचुल्का फैसला र कानून बमोजिम भएको हुँदा निवेदकको रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने ललितपुर जिल्ला अदालत र ऐ. को तहसिल शाखाबाट मिति २०७०/१०/२० मा परेको लिखित जवाफ ।

विपक्षी नापी शाखा ललितपुरबाट लिखित जवाफ पर्न आएको पाइएन ।

नियम बमोजिम आजको दैनिक पेशी सूचीमा चढी पेश भएको प्रस्तुत निवेदन अध्ययन गरी निवेदक वालकृष्ण श्रेष्ठको तर्फबाट उपस्थित विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री हरिहर दाहाल र विद्वान अधिवक्ता श्री मंगल महर्जनले सर्वोच्च अदालतको मिति २०६७/८/२२ को अन्तिम फैसला

बमोजिम ललितपुर जिल्ला अदालतको तहसिल शाखाको डोरले २०६९/१२/१८ मा बण्डा छुट्याउँदा दावीको कि.नं. १४३ को जग्गालाई १०० फिट मोहडामा निवेदकलाई १२ फिट बाटो मात्र देखाई सबै बाटो पट्टिको जग्गा विपक्षीलाई पारिएको छ, जो सम्मानित सर्वोच्च अदालतको फैसला विपरीत भई घर जग्गाको क्षेत्रफल नापजाँच नै नगरी हचुवा ढंगबाट भएको हुँदा कानून बमोजिम बण्डा मुचुल्का बदर तर्फ जाँदा पुनरावेदन अदालतबाट सदर गरिएकोले निवेदकलाई अन्याय पर्न गएको छ । उक्त बण्डा मुचुल्का बदरभागी रहेकोले उक्त मुचुल्का सदर गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७०/५/१४ मा भएको आदेश उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी पुनः बण्डा गर्नु भनी परमादेश जारी हुनु पर्दछ भनी गर्नु भएको बहस तथा विपक्षी रामेश्वरी श्रेष्ठ समेतको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ताद्वय श्री शम्भु प्रसाद दाहाल र श्री गोविन्द प्रसाद चौलागाईले निवेदकले दावी गरेको जग्गालाई प्लट मिलान गरी मूलबाटो तर्फ ३६ फिट ३ इन्च भएकोमा विपक्षीले ३ भागको १ भाग पाउने हुँदा बाटोको मोहडा तर्फ १२ फिट १ इन्च विपक्षीलाई पारी विपक्षीको घर भएको कित्तासँग प्लट मिलने गरी बण्डा भएको हो । सो बदर तर्फ निवेदकले कानूनी उपचारको मार्ग अवलम्बन गरी सकेको र सबै तहबाट बण्डा सदर भै सकेको हुँदा रिट क्षेत्रमा प्रवेश गर्न नै पाउने होइन । ललितपुर जिल्ला अदालतको मिति २०६९/११/१८ को बण्डा मुचुल्का सदर भै निवेदकको रिट खारेज हुनु पर्दछ भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो ।

पुनरावेदक वादी बालकृष्ण श्रेष्ठ प्रत्यर्थी प्रतिवादी रामेश्वरी श्रेष्ठ समेत भएको दे.पु.नं. ०६३-सी-०६३२ को अंश चलन मुद्दाको सर्वोच्च अदालतको मिति २०६७/८/२२ को अन्तिम फैसला अनुसार अंश छुट्याई पाउँ भनी द्रखास्त परी ललितपुर जिल्ला अदालतको तहसिल डोरले मिति २०६९/१२/१८ मा छुट्याएको बेरितको बण्डालाई सदर गर्ने गरी जिल्ला अदालतबाट २०७०/२/३१मा र पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७०/५/१४मा भएको आदेश उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी पुनः बण्डा गर्नु भनी परमादेश समेत जारी गरी पाउँ भनी प्रस्तुत रिट निवेदन पर्न आएको देखियो ।

विपक्षीहरूले लिखित जवाफमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतको अन्तिम फैसला बमोजिम कानूनको रीत पुन्याई बण्डा छुट्याइएको कार्य तह तहबाट सदर भै सकेको स्थितिमा असाधारण अधिकार क्षेत्रमा निवेदकले प्रवेश गरी उपचार मांग गर्न पाउने होइन । ललितपुर जिल्ला अदालतको तहसिल शाखाको डोरबाट दावीका जग्गाको नरम गरम मिलाई छुट्याइएको बण्डा बदर हुने अवस्था छैन, रिट खारेज गरी पाउँ भन्ने समेत उल्लेख गरेको देखिन्छ ।

निवेदनको उल्लिखित तथ्य, लिखित जवाफको व्यहोरा एवं विद्वान कानून व्यवसायीको बहस जिकीर समेतलाई मध्यनजर गरी फैसला कार्यान्वयनको क्रममा अन्तिम फैसला बमोजिम बण्डा छुट्याइएको कार्य पुनरावेदन अदालत समेतबाट सदर भै सकेको अवस्थामा निवेदन मांग बमोजिमको आदेश जारी हुने हो होइन भन्ने सम्बन्धमा नै निर्णय गर्नु पर्ने देखिन आयो ।

निर्णय तर्फ विचार गर्दा, वादी बालकृष्ण श्रेष्ठ वादी भै रामेश्वरी श्रेष्ठ समेत उपर चलेको ०६३ सालको दे.पु.नं. ०७३२ को अंश चलन मुद्दामा यस अदालतबाट मिति २०६७/८/२२

मा भएको फैसलामा कि.नं. १४३ को ज.रो. १-१-० मध्ये ०-६-३-० जग्गामा रहेको भनिएको घर बनाउनको लागि सो मुद्दाका प्रत्यर्थी वालकृष्ण श्रेष्ठलाई तुलसीनारायणले मिति २०३५/१०/५ मा मन्जुरीनामा दिई नक्सा पासको निवेदनमा स्वयं यी निवेदक वालकृष्ण श्रेष्ठले मिति २०३५/१०/७ मा सही गरी मन्जुरी दिएको देखिन्छ। साथै सो जग्गामा बनेको भनिएको घर र घरले चर्चेको जग्गा बण्डा नलाग्ने ठहर भएको समेत देखिन्छ । सो फैसला अन्तिम भएर बसेकोमा कुनै विवाद नभै बण्डा छुट्याउने कार्य भए पश्चात फैसला कार्यान्वयनको सिलसिलामा भएको कार्यलाई बदर मांग गरी प्रस्तुत निवेदन पर्न आएको पाइयो ।

निवेदकले दावी गरेको कि.नं. १४३ र ७१ का जग्गाको ललितपुर जिल्ला अदालतबाट मिति २०६९/१२/१८ मा बण्डा मुचुल्का हुँदा कि.नं. ७१ को जग्गामध्ये ०-६-१ भन्दा बढी जग्गामा वादीको घर निर्माण भएको, सो घर नबिगारी, नभत्काई बण्डा गर्नु पर्दा सो कि.नं. ७१ को ०-०-२-० जग्गालाई कि.नं. १४३को जग्गामा प्लट मिलान गरी बण्डा गर्दा वादी प्रतिवादीलाई भोग गर्न सुविधा पर्ने भएकोले घरले चर्चेको कि.नं. ७१ को ०-६-१-० र कि.नं. १४३ को बण्डा नलाग्ने ०-६-३-० जग्गा कटाई वांकी रहन आएको कि.नं.७१ को ०-०-२-० र कि. नं.१४३ को ०-१०-१ जग्गालाई एकै प्लट गरी बाटोले छोएको ३६.३ फिट जग्गालाई बराबर मुख पर्ने गरी छुट्याउँदा १२ फिट १ इन्च जग्गा वादीलाई बण्डा छुट्याई सो बाहेक २ भाग जग्गा प्रतिवादीहरूलाई बण्डा छुट्याई दिएको न्यायोचित देखिन्छ । तथापि बण्डा डोरमा उपस्थित भै वादीले सो मुचुल्कामा सही गरेको देखिएन उल्टै कानूनको रीत नपुन्याई नरम गरम नमिलाई बण्डा छुट्याइएको भनी सो मुचुल्का बदर तर्फ वादीले तहतह हुँदै गरेको उजुरी अन्ततः पुनरावेदन अदालत पाटनबाट बदर नभए पश्चात् निवेदक यस अदालतको असाधारण क्षेत्राधिकार अन्तर्गत रिट क्षेत्रमा प्रवेश गरेको पाइयो ।

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२ को मौलिक हक "प्रदत्त हकको प्रचलनको लागि धारा १०७ मा लेखिएको तरिका अनुसार कारवाही चलाउन पाउने हक सुरक्षित गरिएको" र धारा १०७(२) मा "अर्को उपचारको व्यवस्था भए पनि सो उपचार अपर्याप्त वा प्रभावहीन देखिएको" स्थितिमा मात्र यस अदालतको असाधारण अधिकार क्षेत्रमा प्रवेश गरी उपचार मांग गर्न सकिने व्यवस्था रहेको छ । प्रस्तुत निवेदनमा कानूनी उपचारको मार्ग नभएको भनी असाधारण अधिकार क्षेत्रको मांग गरे तापनि मुद्दामा सर्वोच्च अदालत सम्मबाट अन्तिम फैसला भै फैसला कार्यान्वयन सम्पन्न भएकोमा बण्डा हुँदा उपस्थित रही सही नगर्ने र तहतह उजुरी गरी विवादको अन्त्य भएकोलाई अझ लम्प्याई यस अदालतमा पुनः रिट क्षेत्रमा प्रवेश गर्ने निवेदक सफा हात लिई अदालतमा प्रवेश गरेको मात्र सकिएन । फैसला बमोजिमको प्रतिफल वादीले प्राप्त गरी सकेको स्थितिमा अनन्तकाल सम्म फैसला कार्यान्वयनलाई लम्प्याई राख्न कानूनतः उचित मात्र मिल्ने देखिएन ।

अतः सर्वोच्च अदालतको मिति २०६७/८/२२ को फैसलाले बण्डा नलाग्ने जग्गा बाहेक गरी रिट निवेदक वादीको घरले चर्चेको जग्गा अलग गरी दावीका कि.नं. ७१ र १४३ नं. को जग्गालाई एकै प्लट गरी ललितपुर जिल्ला अदालतको तहसिल डोरले छुट्याएको बण्डालाई

रीतपूर्वक मानी पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०७०/५/१४ को आदेशले बदर नगरेको भन्ने समेत आधारमा एक पटक सम्पूर्ण कानूनी उपचार प्रयोग गर्ने निवेदकलाई पुनः यस अदालतको असाधारण अधिकार क्षेत्रको प्रयोग गर्न मिल्ने देखिएन ।

तसर्थ अंश मुद्दामा सर्वोच्च अदालतको मिति २०६७/८/२२ को अन्तिम फैसला बमोजिम ललितपुर जिल्ला अदालतको तहसिल शाखाको डोरले दावीका जग्गालाई नरम गरम मिलाई बण्डा छुट्याइएको कार्य उपर द.स. को ६१ नं. बमोजिम जिल्ला अदालतमा र अ.बं. १७ नं. अन्तर्गत पुनरावेदन अदालत पाटनमा परेको उजुरीबाट बण्डा सदर भै फैसला कार्यान्वयनको कार्य सम्पन्न भै सकेको यस स्थितिमा पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०७०/५/१४ को आदेश उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी पुनः बण्डा गरी पाउँ भन्ने निवेदकको दावी तथ्ययुक्त मान्न मिल्ने। रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्छ । प्रस्तुत रिट निवेदनको दायरी लगत कट्टा गरी यो आदेशको जानकारी महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय मार्फत विपक्षीहरूलाई दिई मिसिल नियमानुसार गरी अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत : शान्ति प्रसाद आचार्य (उपसचिव)

कम्प्युटर गर्ने : कल्पना बर्तौला

इति सम्बत २०७२ साल आषाढ ३० गते रोज ४ शुभम्